

**V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ОНЛАЙН
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ В
УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Присвячена 125-річчю кафедри рослинництва НУБІП України

**V INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL ONLINE
CONFERENCE**

**TRENDS AND CHALLENGES OF MODERN AGRICULTURAL
SCIENCE: THEORY AND PRACTICE**

м. Київ, 2023

УДК 001:63(4/9)

Рекомендовано до друку збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної онлайн конференції: «Тенденції та виклики аграрної науки в умовах війни» Присвяченої 125-річчю кафедри рослинництва НУБіП України вченою радою агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України від 16 листопада 2023 року протокол № 11.

Тенденції та виклики сучасної аграрної науки в умовах війни: теорія і практика. Присвячена 125-річчю кафедри рослинництва НУБіП України матеріали V міжнародної науково-практичної онлайн конференції (м. Київ, 25-27 жовтня 2023 р.)/НУБіП України, 2023. 339 с.

ISBN 978-617-8351-50-2

У збірнику опубліковано матеріали доповідей учасників V міжнародної наукової інтернет-конференції «Тенденції та виклики сучасної аграрної науки в умовах війни: теорія і практика», яка присвячена 125-річчю кафедри рослинництва НУБіП України. Висвітлено теоретичні і практичні питання сучасної аграрної науки, напрями їх вирішення та впровадження у виробництво.

Титульна сторінка: "Соняхи". Художник: Радо Явора.

© НУБіП України, 2023.

УДК: 633.88: 631.811.(477.4)

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН РОДИНИ АЙСТРОВІ (ASTERACEA L.) В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Овчарук В.І., д-р. с.-г. наук, професор

Падалко Т.О., доктор філософії з агрономії, асистент
ЗВО «Подільський державний університет»

Овчарук О.В., д-р. с.-г. наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: krivapadalko@gmail.com

Постановка проблеми. Лікарські рослини здавна використовувалися в лікувальній практиці багатьох країн на різних континентах завдяки широкому спектру біологічно-активних речовин, що синтезуються у суцвіттях рослин, з яких виготовляють препарати рослинного походження, що характеризуються протизапальними, бактерицидними, антиоксидантними, седативними властивостями, ефективні при захворюваннях шлунково-кишкового тракту, гепатобіліарної системи тощо. Дослідження видів рослин родини *Asteraceae L.* за комплексом технічних прийомів та екологічних ознак дало змогу оцінити перспективи вирощування ароматичних та лікарських рослин в умовах Правобережного Лісостепу України. Вивчення однорічних та багаторічних видів дозволило досягти комплексної оцінки біологічного, екологічного та продуктивного потенціалу рослин ромашки лікарської (*Matricaria chamomilla L.*), нагідок лікарських (*Calendula officinalis L.*) та ехінацеї пурпурової (*Echinacea purpurea L.*). Попит на них в сучасному світі різко зріс, тому що ці лікарські рослини є ефективними імуномодуляторами. Згідно з даними літератури, загальна площа, на якій вирощують дані лікарські рослини, становить приблизно 300 га, проте цього для забезпечення потреб фармацевтичної промисловості недостатньо. До того ж отримана лікарська рослинна сировина має бути сертифікована відповідно до міжнародних вимог щодо виробництва лікарських засобів, в склад яких вона входить, а також особливостей культивування, збирання лікарських рослин (GMP, GACP) [1; 3].

Суттєві зміни інтенсивності процесів росту та розвитку рослин, що впливають на формування якісної лікарської сировини, зумовлюються їхнім генетичним потенціалом, а також особливостями перебігу фізіолого-біохімічних процесів, залежно від фенологічних фаз вегетації та сезонних і добових коливань напруженості основних абіотичних факторів – температури, вологості,

живлення, ефективному використанню ґрунтового-кліматичного потенціалу та застосуванню найбільш оптимальних технологічних прийомів вирощування [98].

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши праці вітчизняних і світових науковців, встановлено, що *Asteraceae L.* – родина рослин, найбагатша за кількістю видів: близько 1300 родів і 20 тис, у флорі України – понад 800 видів. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) повідомляє, що понад 21 тис. видів рослин використовуються для лікувальних цілей [2].

Полеві експерименти з вирощування лікарської сировини досліджуваних рослин були проведені в природних умовах селища Стара Ушиця, Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, на базі опорного пункту лікарських рослин, що дало можливість максимально використати природні ресурси регіону та послабити вплив несприятливих метеорологічних умов на ріст і розвиток даної культури. Ґрунотно-кліматичні умови зони (1,97%) гумусу, сприятливі для вирощування досліджуваних видів. Агрокліматичні умови нашої країни, віддалені від центрів їх походження регіони, є підставою для введення видів рослин у зони Правобережного Лісостепу (табл. 1).

Таблиця 1

Природні ареали поширення представників родини *Asteraceae L.* та показники урожайності

№ з/п	Назва виду (однорічні та багаторічні)	Поширення	Урожайність повітряно-сухої сировини, т/га
1.	Ромашка лікарська (<i>Matricaria chamomilla L.</i>)	Америка, Європа, Азія, Південна Африка	1 рік (суцвіття): 0,7- 2,0
2.	Нагідки лікарські (<i>Calendula officinális L.</i>)	Середземномор'я, США, Азія, Західна Європа, Австралія	1 рік (суцвіття): 1,5- 2,0
3.	Ехінацея пурпурова (<i>Echinacea purpúrea L.</i>)	Північна Америка, Мексика, Європа, Азія	1 рік (суцвіття): 3,5- 4,0 2 рік (трава): 0,5 - 0,9 3 рік (корінь): 1,5 - 2,3

Результатами наших багаторічних досліджень оптимальні технологічні елементи способів вирощування порівняні з результатами відомих дослідників. Досліджені види було поділено за використанням безрозсадного способу вирощування. Встановлено, що урожайність сировини рослин ромашки лікарської становила до 2,0 т/га. Нагідки лікарські в перший рік вирощування забезпечили урожайність на рівні 1,5-2,0 т/га лікарської сировини суцвітть. Ехінацея пурпурова як багаторічна культура, в I -й рік (суцвіття), становила 3,5-4,0 т/га, II-й рік (трава): 0,5-0,9 т/га та III-й рік (корінь): 1,5-2,3 т/га.

Висновки. Визначено біологічні та морфологічні особливості для впровадження цих рослин у виробництво та їх лікарський потенціал сировини. У перспективі плануються експериментальні дослідження з сортами ромашки

лікарської, нагідок лікарських та ехінацеї пурпурової для ширшого представлення світового сортименту *Asteraceae L.* і проведення науково-колекційної роботи як важливого способу збереження та збагачення рослинного біорізноманіття Правобережного Лісостепу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Падалко Т. О. Ромашка лікарська: Інтенсивна технологія вирощування: монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2022. 240 с. ISBN 978-617-8021-93-1

2. Сухар С.В., Хоміна В.Я. Удосконалення елементів технології вирощування нагідок лікарських в умовах Лісостепу західного: монографія. Ніжин: ПП «Лисенко», 2015. 144 с.

3. Tkach O.V., Ovcharuk O.V., Ovcharuk V.I. Padalko T.O. PECULIARITIES OF GROWTH AND DEVELOPMENT OF CHICORY ROOT SEED PLANTS. International periodic scientific journal: «Modern engineering and innovative technologies». Germany. – 2023. – Vol. 18, No. 2. – P. 84 - 91. DOI: 10.30888/2663-5712.2023-18-02-067

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj18-02-067>

4. Ovcharuk, O. V., & Ovcharuk, V. I. (2019). Metody analizu v ahronomii ta ahroekolohii: navchalnyi posibnyk. Kam'ianets-Podilskyi: TNEU, PDATU, TsNTU [In Ukrainian].